

Леонід Новохатько,
доктор історичних наук, професор,
професор кафедри реклами
та зв'язків з громадськістю
Факультету журналістики
Київського університету
імені Бориса Грінченка

Leonid Novokhatko,
Doctor of Historical Sciences, Professor,
Professor of the Department
of Advertising and Public Relations,
Faculty of Journalism,
Borys Grinchenko Kyiv University,
ORCID iD: 0000-0003-1104-6488
Email: l.novokhatko@kubg.edu.ua

Валерія Снопкова,
студентка Факультету журналістики
Київського університету
імені Бориса Грінченка

Valeriia Snopkova,
Student,
Faculty of Journalism,
Borys Grinchenko Kyiv University,
ORCID iD: 0009-0009-0448-4712
Email: vssnopkova.fj22@kubg.edu.ua

УДК 659.126:791(477):3551

DOI: <https://doi.org/10.28925/2524-2644.2023.1610>

КЛЮЧОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ДОСЯГНЕННЯ БРЕНДУ УКРАЇНСЬКОГО КІНО ПІСЛЯ ПОВНОМАСШТАБНОГО РОСІЙСЬКОГО ВТОРГНЕННЯ

////////////////////////////////////

KEY TENDENCIES AND ACHIEVEMENTS BRAND OF UKRAINIAN CINEMA AFTER A FULL-SCALE RUSSIAN INVASION

АНОТАЦІЯ. Стаття розглядає ключові тенденції та досягнення бренду українського кіно після повномасштабного російського вторгнення. Реалії просування бренду українського кіно – це фестивальна залученість та репрезентація української оптики на міжнародних майданчиках.

В Україні активно розвивається власний кінематографічний бренд. Щороку створюються нові заходи, присвячені популяризації українського кіно, з'являються нові імена в індустрії. Українське кіно відображає цінності, сформовані в ході історії, такі як боротьба, незалежність, інноваційність, культурна самоідентифікація та авторство.

У дослідженні застосовано методи проблемного, системного та контент-аналізу, описовий, методи спостереження, аналітичний. Залучено також соціологічні дослідження; експертні оцінки; моніторинг фестивалів.

Вкрай важливим є визначення цільової аудиторії, що складається з різних груп, які виявляють інтерес до різних аспектів кіноіндустрії, взаємодія та адаптація стратегій просування.

Успіхи українського кіно (касовий успіх фільмів «Мавка» та «Довбуш») дають надію на зміну сприйняття глядачем власного продукту та набуття статусу канону.

Надзвичайно важлива на сьогодні всебічна підтримка українського кіно в міжнародних кіноінституціях та організаціях. Пильна увага та інтерес до українського кіно під час Берлінале 2023 року свідчить про зміну ставлення до нього в світі. Україна вдало використала фестивальну платформу для представлення свого кіно та демонстрації солідарності в контексті російської агресії. Новий образ України на Берлінале відзначається символічною зміною кольорів ведмедя Берлінале на кольори українського прапора.

Водночас необхідна державна підтримка та ефективні механізми розвитку для подолання проблем та підвищення впливу українського кіно на світовій арені.

Ключові слова: бренд українського кіно, кінофестивалі, промоція кіно, цінності кіно, українська оптика, особливості українського кіно.

ABSTRACT. The article examines key trends and achievements of the Ukrainian film brand after the full-scale Russian invasion. The realities of promoting the Ukrainian film brand involve festival engagement and representation of Ukrainian perspectives on international platforms. In Ukraine, a unique cinematic brand is actively developing. Each year sees the creation of new initiatives dedicated to promoting Ukrainian cinema, introducing new talents to the industry. Ukrainian cinema reflects values shaped throughout history, such as resilience, independence, innovation, cultural self-identification, and authorship.

The research employs problem-solving, systemic, and content analysis methods, along with descriptive, observational, and analytical approaches. Sociological research, expert assessments, and festival monitoring are also utilized. A crucial aspect is identifying the target audience, consisting of diverse groups showing interest in various aspects of the film industry, requiring interaction and adaptation of promotional strategies.

Successes in Ukrainian cinema, exemplified by the box office success of films like «Mavka» and «Dovbush,» offer hope for a change in audience perception and the attainment of canonical status. Comprehensive support for Ukrainian cinema in international film institutions and organizations is of utmost importance. The attentive focus and interest in Ukrainian cinema during the 2023 Berlinale indicate a shift in global attitudes. Ukraine successfully utilized the festival platform to showcase its cinema and demonstrate solidarity in the context of Russian aggression. The new image of Ukraine at the Berlinale is marked by a symbolic change in the colors of the Berlinale bear to the colors of the Ukrainian flag.

However, state support and effective development mechanisms are necessary to overcome challenges and enhance the influence of Ukrainian cinema on the global stage.

Keywords: Ukrainian film brand, film festivals, film promotion, film values, Ukrainian perspective, features of Ukrainian cinema.

© Новохатько Леонід, Снопкова Валерія, 2023 р.

Вступ. Бренд українського кіно з самого початку формувався як незалежне, поетичне, візуально інноваційне та, в окремих випадках, наївне кіно. Українські кінорежисери прагнуть зобразити героїв своєї буденності; маленьких людей, які допомогли створити велику та незалежну державу; ті, хто тут і зараз продовжують жити та проживати кожную хвилину життя, незалежно від того, скільки у них цих хвилин попереду.

Мета та завдання дослідження. Бренд – це завжди про цінності. Українське кіно, як і кіно будь-якої країни, є відображенням цінностей, сформованих у ході історії. Боротьба, незалежність, інноваційність, культурна самоідентифікація, авторство. Іноді можлива відсутність рефлексії, але стрімка дія задля порятунку себе і найдорожчого в житті: коханих, родини, спільноти, країни. Українці створюють такі образи, на які не хочуть бути схожими, бо вони й так ними є. Це є нашою особливістю. Відповідно, дослідження різних аспектів розвитку сучасного кіне-

матографічного мистецтва є надзвичайно актуальним і важливим.

Методи дослідження. У дослідженні застосовано такі методи: проблемного, системного та контент-аналізу, описовий, методи спостереження, аналітичний (аналіз публікацій та медіа; сприйняття). Залучено також соціологічні дослідження (опитування глядачів для визначення їхнього ставлення, думок, вражень від українського кіно); експертні оцінки; моніторинг фестивалів (участь українських фільмів на міжнародних кінофестивалях, аналіз реакції світової кінокритики та аудиторії на українські стрічки).

Результати та обговорення. Реалії просування бренду українського кіно – це фестивальна залученість та репрезентація української оптики на міжнародних майданчиках. Але для європейського та американського глядача наші історії більше про екзотизацію, а не про життя та розвиток суспільства на рівні з ними. Тому в Україні почала розвиватися власна фестивальна культура. Щороку ство-

рюються нові заходи присвячені популяризації українського кіно, з'являються нові імена в індустрії. З повномасштабним вторгненням стало дуже складно залучати фінансування для нових проєктів. Але попит на українське є, і він продовжує рости.

У такий момент важливо привернути увагу й інтерес глядача та налаштувати його на постійну підтримку власного кіновиробництва, сюжетів та наративів. Важливим аргументом задля цього підтримувати українське кіно – є «щоб краще зрозуміти самих себе». Споживаючи контент, створений із закордонною оптикою, ми не можемо заглибитися у власні травми та створювати влучні образи задля залучення українського споживача.

Цільова аудиторія бренду українського кіно складається з цільових груп, які виявляють інтерес до різних аспектів кіноіндустрії.

У першу чергу, це українці в Україні та за кордоном, які цінують експериментальність та незалежність наших кінопродуктів, шукають український погляд та рефлексію в кіно. Також це фестивальна аудиторія, яка знаходить українські стрічки привабливими через високу якість, художню цінність та висвітлення важливих соціальних та політичних питань.

Успішний бренд українського кіно повинен враховувати цю різноманітність та адаптовувати свою промоцію для ефективної взаємодії з різними цільовими групами аудиторії, враховуючи їхні смаки та інтереси.

Друга цільова група це «фестивальна» аудиторія. Група включає тих, хто цікавиться фестивалями та міжнародною репрезентацією українського кіно. Шанувальники незалежного та поетичного кіно, ті, хто цінують творчість, новаторський підхід. Громадяни, що читають медійні ресурси про кіно, слідкують за розвитком індустрії, відвідують профільні заходи.

Взаємодія: в комунікації має бути враховано, що аудиторія цінує непересічність та креативність; варто використовувати формати, спрямовані на розширення сприйняття кінематографа як мистецтва – інтерв'ю з режисерами та акторами, відеорепортажі з фестивалів, творчі доробки, що поглиблюють розуміння кіноіндустрії; візуальна мова має бути естетичною та високоякісною.

Два повнометражних фільми (анімаційний та ігровий), що вийшли в 2023 році, «Мавка» та «Довбуш», стали найкасовішими продуктами української кіноіндустрії за усі часи. Цей факт демонструє впевнену зацікавленість та потребу глядачів у власному кінопродукті. Головне питання: чи несуть ці сюжети необхідні наративи (як візуальні, так й ідеологічні) для того, щоб змінити сприйняття глядачем власного продукту та отримати статус канону?

Після російського повномасштабного вторгнення українська кінематографічна спільнота разом із політичними структурами закликала міжнародні кіноінституції та організації надати українським кінематографістам і продюсерам можливості для нетворкінгу, пітчінгу та співфінансування. Ключові ініціативи європейського кіноринку в 2022 році були зосереджені на проєктах з України – Каннський та Венеціанський кінофестивалі, а також Берлінале. Оргкомітет Каннського кінофестивалю не допустив до участі російську делегацію, засудив російську агресію проти України, а також підтримав рішення режисера Мішеля Хазанавічуса перейменувати свій фільм з початковою назвою «Z» на «Coupez! (Ріж)».

На знак підтримки України на кінофестивалі була представлена програма «Україна у фокусі». Український інститут став партнером подій Producers Network та Cannes Docs. Producers Network — індустріальна програма кіноринку Каннського кінофестивалю, яка щорічно збирає понад 500 кіно професіоналів з усього світу для участі в закритих зустрічах та спеціальних фахових подіях. Docudays UA спільно з Українським інститутом організував презентацію українських документальних проєктів UKRAINIAN SHOWCASE @Cannes Docs, що відбулась в рамках секції Cannes Docs 2022. Президент Володимир Зеленський виступив на відкритті 75-го міжнародного Каннського кінофестивалю. Під час церемонії, що традиційно відбувається у Палаці фестивалів і конгресів, Зеленський звернувся до членів журі та гостей, подякувавши кіно спільноті за підтримку України. Також до складу журі Каннського кінофестивалю вперше потрапила українка – режисерка Ірина Цілик.

8 вересня 2022 року в рамках Венеціанського кінофестивалю відбувся День України.

На заході пройшла дискусія, яку представили президент біенале Роберто Чікутто і художній керівник 79-го фестивалю Альберто Барбера. У рамках дискусії було обговорено співпрацю між Україною та Італією у сфері кіно, стан української кіноіндустрії в умовах війни, майбутнє українського кінематографа, його вихід на міжнародні ринки. Також, у рамках Дня України на Венеціанському кінофестивалі, представили українські кіно- та серіальні проекти на різних стадіях виробництва. Цією подією Венеціанське біенале підтвердило свою роль як платформи для культурного діалогу та солідарності з Україною, показуючи, що світ кіно та культури не повинен залишатися мовчазним перед обличчям війни. Після промови Зеленського на екрані з'явилися імена усіх українських дітей, яких вбила Росія з 24 лютого.

З 16 до 26 лютого 2023 року в столиці Німеччини відбувся 73-й Берлінський міжнародний кінофестиваль. Берлінале традиційно вважають найбільш політично та соціально орієнтованим з-поміж кінофестивалів категорії А. У програмах була представлена рекордна кількість українських фільмів – шість. Офіційними кольорами 73-го Берлінале стали жовтий та синій. Вперше в історії символ фестивалю – ведмідь Берлінале змінив забарвлення з червоного на кольори українського прапора. На відкритті Берлінале до відвідувачів звернувся Володимир Зеленський. На фестивалі були також представлені додаткові активності на знак солідарності з Україною – акції на червоній доріжці та панельні дискусії. На дні фестивалю припала річниця повномасштабного вторгнення, тож 24 лютого українські кінематографісти та посол України вийшли на червоний хідник Палацу Берлінале. Однією з найочікуваніших пов'язаних з Україною подій стала позаконкурсна прем'єра документального фільму про президента Зеленського «Суперсила» Шона Пенна та Аарона Кауфмана. Цьогоріч українці вперше потрапили й у журі Берлінале. Тогорічна переможниця, режисерка Катерина Горностай судила фільми в категорії Generation 14plus. А програмна директорка Kyiv International Short Film Festival Саша Прокopenко оцінювала фільми з квір-програми фестивалю Teddy Award.

Хоч одні з наймасштабніших кіноподій світу висловили свою підтримку Україні, їхня цільова аудиторія та активні учасники все одно залишаються одними із найскладніших для просування проукраїнської оптики. Роками вбудовані дружні стосунки з країною-агресором та надання із року в рік платформ для репрезентації імперіалістичних наративів сприяли зниженню авторитетності бренду українського кіно та формуванню комплексу меншовартості в культурній сфері країни. Під час Каннського кінофестивалю у 2022 році, коли ситуація на фронті була нестабільна, українських митців, що закликали до бойкоту культури країни-агресора, більшість сприймала як імпульсивних та емоційних. У 2023 році, під час Берлінале, Україна вже не просто країна-жертва – вона демонструє свій бренд власного кіно з позиції сили та займає гідне місце форпосту демократичних та культурних цінностей не лише в Європі, а й в усьому світі.

Бренд українського кіно – це концептуальний образ кінематографа, який визначається набором цінностей втілених в українських фільмах. Бренд – це не просто про сукупність аудіовізуальних творів; це про загальну філософію, яка визначає мету, сутність та напрямок розвитку української кіноіндустрії. Серед особливостей бренду українського кіно, можемо виділити такі: інноваційність, культурна самоідентифікація та фестивальна залученість.

Інноваційність: розвиток творчості, що виходить за рамки стандартних кіножанрів. Створення та підтримка української оптики, знаходження шляхів для відображення складних та нестандартних сюжетів шляхом креативної залученості діячів, їхньої уяви та винахідливості, а не масштабних фінансових можливостей для експериментів.

Культурна самоідентифікація: залучення аудиторії до рефлексії шляхом репрезентації життя різноманітних ком'юніті по всій країні. Висвітлення їхніх особливостей, просторів, які вони створюють. Донесення важливості вивчення української історії та культури. Поглиблення усвідомлення культурних цінностей та спільного національного надбання.

Фестивальна залученість: підвищення уваги до української оптики на міжнародному рів-

ні. Активна участь українських фільмів у міжнародних кінофестивалях. Сприяння підвищенню попиту на світовому рівні. Забезпечення ефективної промоції українського кіно на світовому ринку.

На даному етапі особливості бренду відзначаються активною плідною роботою культурних діячів, але, на жаль, при відсутності належної підтримки від держави. Як наслідок, наявні суттєві проблеми ефективних механізмів для розбудови та розвитку індустрії. Це також обмежує вплив українських фільмів на світовій арені, адже без належного фінансування якість та конкурентоспроможність продуктів знижується, брак бюджетів на промоцію фільмів також значним чином впливає на їхню дистрибуцію у світовому прокаті.

Висновки та перспективи. Стаття висвітлює важливі аспекти формування бренду українського кіно, спрямованого на створення незалежного, поетичного та інноваційного образу.

Українське кіно відображає цінності, сформовані в ході історії, такі як боротьба, незалежність, інноваційність, культурна самоідентифікація та авторство.

Вкрай важливим є визначення цільової аудиторії, що складається з різних груп, які виявляють інтерес до різних аспектів кіноіндустрії, взаємодія та адаптація стратегій просування.

Успіхи українського кіно (касовий успіх фільмів «Мавка» та «Довбуш») дають надію на зміну сприйняття глядачем власного продукту та набуття статусу канону.

Надзвичайно важлива на сьогодні всебічна підтримка українського кіно в міжнародних кіноінституціях та організаціях. Пильна увага та інтерес до українського кіно під час Берлінале 2023 року свідчить про зміну ставлення до нього в світі. Україна вдало використала фестивальну платформу для представлення свого кіно та демонстрації солідарності в контексті російської агресії. Новий образ України на Берлінале відзначається символічною зміною кольорів ведмеда Берлінале на кольори українського прапора.

Бренд українського кіно формується на основі інноваційності, культурної самоідентифікації та активної фестивальної залученості. Однак, необхідна державна підтримка та ефек-

тивні механізми розвитку для подолання проблем та підвищення впливу українського кіно на світовій арені.

Список використаної літератури

1. Програма «Україна у фокусі» на Каннському кіноринку 2022 [Електронний ресурс]. Ukrainian Institute. 2022. URL: <http://surl.li/gxbuj> (дата звернення: 10.12.2023).
2. UKRAINIAN SHOWCASE @ Cannes Docs [Електронний ресурс] // Docudays UA. 2022. URL: <http://surl.li/gxbuo> (дата звернення: 10.12.2023).
3. На фотоколі у Каннах. Члени команди фільму Бачення метелика закликали звільнити Тайру та не замовчувати геноцид в Україні [Електронний ресурс]. NV. 2022. URL: <http://surl.li/gxbut> (дата звернення: 10.12.2023).
4. Український фокус Берлінале-2023: кіно та місія [Електронний ресурс] // hromadske. 2023. URL: <http://surl.li/gxbuj> (дата звернення: 10.12.2023).
5. Кіно і культурна дипломатія: досвіди після 24 лютого 2022 року [Електронний ресурс]. Довженко-Центр. 2022. URL: <https://youtu.be/tmqsiQJ9uD0> (дата звернення: 10.12.2023).
6. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Україна у сучасному міжнародному просторі» [Електронний ресурс]. Київ «Каравела». 2022. URL: <http://surl.li/gxbvc> (дата звернення: 10.12.2023).
7. Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір [Електронний ресурс]. Київ. 2022. URL: <http://surl.li/gxbtw> (дата звернення: 10.12.2023).
8. UKRAINIAN DAY AT THE 79TH FESTIVAL ON THURSDAY, SEPTEMBER 8 [Електронний ресурс]. LA BIENNALE DI VENEZIA. 2022. URL: <https://www.labiennale.org/en/news/ukrainian-day-79th-festival-thursday-september-8> (дата звернення: 10.12.2023).
9. «Ми можемо стати великим відкриттям». Через війну світ звернув увагу на українську креативну індустрію. Як збільшився попит на музику, кіно та дизайн [Електронний ресурс]. Forbes.ua. 2022. URL: <https://forbes.ua/inside/mi-mozhemo-stati-velikim-vidkrittiam-cherez-viynu-svit-zvernul-uvagu-na-ukrainsku-kreativnu-industriyu-yak-zbilshivsia-popit-na-muziku-kino-i-dizayn-29052022-6256> (дата звернення: 10.12.2023).
10. Що касові рекорди «Мавки» та «Люксембург, Люксембург» означають для українського кінопрокату? [Електронний ресурс]. The Village Україна. 2023. URL: <https://www.village.com.ua/village/culture/movies/339049-schokasovi-rekordi-mavki-ta-lyuksemburg-lyuksemburgoznachayut-dlya-ukrayinskogo-kinoprokatu> (дата звернення: 10.12.2023).
11. Попкультурне цунамі: корейські дорами збирають армію фанів по всьому світу, проте так було не завжди. Розповідаємо, як К-драми подолали цензуру й чому їхні творці тепер страждають від популярності [Електронний ресурс]. Заборона. 2023. URL: <https://zaborona.com/popkulture-cunami-korejski-doramy/> (дата звернення: 10.12.2023).

References

1. Ukrainian Institute (2022). «Program 'Ukraine in Focus' at the Cannes Film Market 2022». URL: <http://surl.li/gxbuj> (accessed 10.12.2023).
2. Docudays UA (2022). «UKRAINIAN SHOWCASE @ Cannes Docs». URL: <http://surl.li/gxbuo> (accessed 10.12.2023).
3. NV (2022). «At the Photo Call in Cannes. The Butterfly Vision film team calls to free Tyra and not remain silent about the genocide in Ukraine». URL: <http://surl.li/gxbut> (accessed 10.12.2023).
4. hromadske (2023). «Ukrainian Focus at Berlinale-2023: Cinema and Mission». URL: <http://surl.li/gxbuy> (accessed 10.12.2023).
5. Dovzhenko-Center (2022). «Cinema and Cultural Diplomacy: Experiences after February 24, 2022». URL: <https://youtu.be/tmqsiQJ9uD0> (accessed 10.12.2023).
6. Kyiv «Karavela» (2022). «Materials of the international scientific-practical conference 'Ukraine in the Modern International Space'». URL: <http://surl.li/gxbvc> (accessed 10.12.2023).
7. Kyiv (2022). «CULTURE AND ART: A MODERN SCIENTIFIC DIMENSION». URL: <http://surl.li/gxbtw> (accessed 10.12.2023).
8. LA BIENNALE DI VENEZIA (2022). «UKRAINIAN DAY AT THE 79TH FESTIVAL ON THURSDAY, SEPTEMBER 8». URL: <https://www.labiennale.org/en/news/ukrainian-day-79th-festival-thursday-september-8> (accessed 10.12.2023).
9. Forbes.ua (2022). «We Can Become a Great Discovery: War Has Drawn Attention to the Ukrainian Creative Industry. How Demand for Music, Cinema, and Design Has Increased». URL: <https://forbes.ua/inside/mi-mozhemo-stati-velikim-vidkrittiam-cherez-viynu-svit-zvernuv-uvagu-na-ukrainsku-kreativnu-industriyu-yak-zbilshivsya-popit-na-muziku-kino-i-dizayn-29052022-6256> (accessed 10.12.2023).
10. The Village Ukraine (2023). «What do the box office records of 'Mavka' and 'Luxembourg, Luxembourg' mean for the Ukrainian film distribution?» URL: <https://www.village.com.ua/village/culture/movies/339049-scho-kasovi-rekordi-mavki-ta-lyuksemburg-lyuksemburg-oznachayut-dlya-ukrayinskogo-kinoprokatu> (accessed 10.12.2023).
11. Zaborona (2023). «Pop Culture Tsunami: Korean Dramas Gather a Fan Army Worldwide, But It Wasn't Always Like That. We Tell How K-Dramas Overcame Censorship and Why Their Creators Now Suffer from Popularity». URL: <https://zaborona.com/popkulturne-czunami-korejski-doramy/> (accessed 10.12.2023).

Надіслано до редакції 20.12.2023 р.